

A 1894/välfärd

Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mietintö, joka koskee
valiokuntaehdotusta verkkohäirinnästä ja -uhkailusta

Ehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se laatii yhteispohjoismaisen strategian verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumiseksi.

Taustaa

Pohjoismaissa käydään poliittista keskustelua siitä, kuinka verkkohäirintä ja -uhkailu saattavat hiljentää julkisessa tilassa käytävän keskustelun. Internetissä tapahtuvasta häirinnästä ja uhkailusta on tullut monelle digimaailman arkipäivää. Ilmiö on laaja, ja se uhkaa demokratiaa, oikeudellista asemaa ja tasa-arvoa.

Vuoden 2021 työohjelman painopistealueena on verkkohäirintä ja -uhkailu. Siinä aiheesta todetaan seuraavaa:

Demokraattinen keskustelu on siirtynyt verkkoon (ilmiö on vahvistunut pandemian aikana). Etenkin naisten sekä seksuaalivähemmistöjen ja etnisten vähemmistöjen sananvapaus on vaarassa, sillä heitä uhkaillaan, häiritään ja halvennetaan julkisessa keskustelussa. Tämä estää monia naisia ja vähemmistöjä osallistumasta julkiseen keskusteluun ja rajoittaa heidän demokraattisia perusoikeuksiaan. Tuloksena on demokratian yleinen heikentyminen ja tärkeiden äänien vaikeneminen yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Valiokunta haluaa tässä yhteydessä keskittyä myös verkossa tapahtuvaan kiusanteen, halventavaan kielenkäyttöön ja väkivallalla, raiskauksilla tai tappamisella uhkailuun sekä kuvien tai muun arkaluontoisen materiaalin jakamiseen etenkin ilman naisten suostumusta.

Kuvien jakaminen ilman lupaa

Digitaalisessa häirinnässä on monesti kyse intiimien kuvien jakamisesta ilman kuvissa esiintyvän henkilön suostumusta. Ilmiön laajuudesta ei ole kattavaa tilastoa, mutta on

saatu viitteitä siitä, että tämä rikollisuuden muoto on kasvussa. Jokaiselta Tanskan luoluokalta löytyy oppilas, jota esittäviä seksuaalissävyytteisiä kuvia on jaettu kuluneen vuoden aikana ilman suostumusta.¹

Kun ensimmäiset tapaukset kuvien luvattomasta jakamisesta tulivat julkisuuteen seitsemisen vuotta sitten, niistä käytettiin nimitystä *kostoporno*. Tapaukset liittyivät erityisesti parisuhteiden kariutumiseen ja siihen, että hylätty osapuoli halusi vahingoittaa entistä kumppaniaan. Kostoporno ei kuitenkaan ole kattava nimitys, koska kyse ei aina ole pornokuvista eikä kosto ole välttämättä syynä kuvien luvattomaan jakamiseen. Ilmiötä kutsutaan nykyisin tavallisemmin verkkohäirinnäksi, ja kyseessä on paljon laajempi ja monisyisempi ongelma, jota esiintyy kaikissa ikäryhmissä ja yhteiskuntakerrostumissa. Verkkohäirintä ulottuu salaa kuvatuista seksivideoista yksityishenkilöiden tietokoneilta varastettuihin alastonkuviin, joita jaetaan kansioissa tai pornosivuilla ympäri maailmaa.

Lisäksi sosiaalisessa mediassa perustetaan valeprofiileja ihmisten maalittamiseksi ja vahingoittamiseksi. Kyseessä voi olla niin sanottu *deep fake porn*, jossa kasvot yhdistetään laadukasta kuvankäsittelyä käyttäen jonkun toisen henkilön alastomaan vartaloon. Monet uhrin kokevat vakavia psyykkisiä oireita kuten ahdistusta, masentuneisuutta ja voivat kärsiä traumaperäisestä stressihäiriöstä, kun heitä esittävää intiimiä materiaalia leviää internetin syövereissä.

Tutkimukset

Tanskan ihmisoikeusinstituutin (**Institut for Menneskerettigheder**) vuonna 2019 tekemä tutkimus osoitti, että keskustelun ”sävyllä” on pelottava vaikutus, kun on kyse tanskalaisten osallistumisesta ja tarttumisesta demokraattiseen keskusteluun Facebookissa. Vastaajista 59 % ilmoitti, että keskustelun sävy estää heitä kertomasta mielihpidettään. Lisäksi tutkimus osoitti, että naiset luopuvat keskusteluun osallistumisesta miehiä useammin ja että keskustelua dominoivat yli 50-vuotiaat miehet.

Demokratisk deltagelse på Facebook, Institut for Menneskerettigheder: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/Rapport%20om%20demokratisk%20deltagelse.pdf

Parlamenttien välinen liitto (IPU) ja Euroopan neuvoston parlamentaarikkojen yleiskokous (PACE) laativat vuonna 2018 raportin, joka osoitti kansallisissa parlamenteissa esiintyvän hälyttävän paljon seksismiä, seksuaalista häirintää ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Tutkimuksesta käy ilmi niin ikään, että naisiin kohdistuvaa verkkouhkailua esiintyy runsaasti Euroopan parlamenteissa. Tutkimuksessa haastateltiin 123 naista 45:stä Euroopan maasta. Näistä 81 oli parlamentin jäseniä ja 42 parlamenttien työntekijöitä. Raportti osoitti, että

- 46,9 % oli saanut tappo- tai raiskausuhkauksia

¹ https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/ung19_trivsel_og_sundhed_paa_gymnasielle_uddannelser

- 58,2 % oli kokenut seksuaalista häirintää sosiaalisessa mediassa.

<https://www.ipu.org/resources/publications/issue-briefs/2018-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe>

Pohjoismaiden ministerineuvosto laati vuonna 2020 raportin *The Angry Internet*: https://cfdp.dk/wp-content/uploads/2020/11/CFDP_the_angry_internet_ISSUE.pdf. Raportissa tarkastellaan vihaisten pohjoismaalaisten miesten muodostamia verkkoyhteisöjä, jotka lietsovat vihaa naisia kohtaan. Raportti osoittaa, että naisvihamielisissä verkkoyhteisöissä on mukana paljon pohjoismaalaisia miehiä. Raportin arvion mukaan jopa 850 pohjoismaista käyttäjää on tuottanut misogyynistä (naisvihamielistä) sisältöä kuluneen vuoden aikana. Ja vielä useampi lukee sellaista.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta pitää verkkohäirintää ja -uhkailua vakavana ja huolestuttavana ilmiönä, joka rajoittaa ja pahimmillaan sensuroi demokraattista keskustelua fyysisessä ja digimaailmassa.

Pohjoismaisen yhteistyön lisäämisestä olisi valiokunnan mukaan todellista pohjoismaista hyötyä torjuttaessa toimintaa ja virtauksia, jotka uhkaavat sananvapautta ja oikeutta demokraattiseen keskusteluun Pohjoismaissa.

Kaikki yksittäisten ihmisten tai ihmisryhmien sananvapautta rajoittavat teot ja virtaukset on ehkäistävä ja kitkettävä pois niin yksityisellä/henkilökohtaisella kuin julkisella/yhteiskunnallisellakin tasolla.

Verkkohäirintä ja -uhkailu vaikuttaa koko yhteiskuntaan ja heikentää demokratiaa. Verkkofoorumeilla esiintyvä uhkailu, vihapuhe ja yleinen jyrkkä vastakkainasettelu johtavat siihen, että etenkin naisia, vähemmistöjä, poliittisissa luottamustehtävissä toimivia ja muita julkisia henkilöitä vaiennetaan ahdistelulla, uhkailulla tai pelotellulla.

Valiokunta katsoo, että tällaisten verkossa tapahtuvien laittomuuksien kitkemiseksi on tarpeen koota tietoa ja koordinoita kokemuksia kaikkien Pohjoismaiden kesken. Valiokunta suosittaa siten yksimielisesti Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se laatii yhteispohjoismaisen strategian verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumiseksi.

Valiokunta painottaa, että verkkohäirinnän ja -uhkailun vastaisessa strategiassa on tärkeää ottaa laajasti huomioon sananvapauden toteutuminen, mutta vihapuhetta tai uhkailua ei tule sallia verkossa tai julkisessa keskustelussa ylipäätään. Sananvapaus merkitsee myös vastuun ottamista siitä, että kaikki tulevat kuulluiksi ja ettei ketään suljeta ulkopuolelle, pelotella tai uhkailla vaikenemaan.

Yhteispohjoismaista strategiaa laadittaessa on otettava huomioon seuraavat kysymykset ja näkemykset:

- Olisiko mahdollista perustaa Pohjoismaiden yhteinen osaamis- ja tietopankki (advisory board), joka tarjoaisi kansallisille, pohjoismaisille, eurooppalaisille ja kansainvälisille toimijoille suosituksia verkkohäirinnän ja -uhkailun torjumisesta?
- Miten voimme nykyistä paremmin hyödyntää yksittäisten Pohjoismaiden parhaita käytäntöjä, niin että tieto ja kokemukset saadaan useampien ulottuville?
- Voivatko Pohjoismaat yhdessä velvoittaa verkkoalustojen tarjoajia eli teknologian toimijoita kantamaan nykyistä suuremman vastuun verkkohäirinnän, -uhkailun ja -rikollisuuden ehkäisemisestä ja tapausten selvittämisestä?

Valiokunnan ehdotus liittyy YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen 5, sukupuolten tasa-arvo, ja tavoitteeseen 16, rauhaa ja oikeudenmukaisuutta.

Pohjolassa 25. tammikuuta 2022

Abbas Razvi (RV)	Kjerstin Wøyen Funderud (Sp)
Angelika Bengtsson (SD)	Maria Strömkvist (S)
Atte Kaleva (kok.)	Per-Arne Håkansson (S)
Cassandra Sundin (SD)	Tobias Drevland Lund (Partiet Rødt)
Eva Lindh (S)	Tone Wilhelmsen Trøen (H)
Guðmundur Ingi Kristinsson (Flf)	Truls Vasvik (A)
Jenni Pitko (vihr.)	Wille Valve (MSÅ)
Kathy Lie (SV)	